

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 12 april 1918 kl. 4 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 4 i anledning av herrar Fasts och Swanbergs motion, nr 38, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser om provision vid försäljning av frankotecken.

Närvarande: Herrar *Andersson* i Fiskebäckskil, *Hagman* i Domnarvet, *Ödström*, *Elisson*, *Winkler*, *Karlsson* i Nynäshamn,* *Aarnseth*, *Pehrsson* i Bramstorp, *Hedin* och *Björklund*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren av herrar *Fast* och *Swanberg* väckt, till utskottet för förberedande behandling hänvisad motion, nr 38, hava motionärerna hemställt, att riksdagen måtte besluta till Kungl. Maj:t ingå med skrivelse, vari begärdes sådan ändring av provisionen vid försäljning av frankotecken, att försäljaren ej behövde betinga sig mera betalt än vad märkets valör angåve samt att sådan försäljning ej göres beroende av köp å andra varor.

I fråga om motiveringen för denna hemställan hänvisar utskottet till motionen.

Över motionen har kungl. generalpoststyrelsen avgivit infortrat utlåtande, vilket är härvid fogat såsom bilaga.

Utskottet.

Motionärerna hava uti förevarande motion velat påkalla riksdagens ingripande emot ett förhållande, som under senare tider i allt större utsträckning synes hava vunnit utbredning, nämligen att enskilda frankoteckenförsäljare vid försäljning av frankotecken betingat sig högre betalning än vartill de enligt märkenas valör varit berättigade. Motionärerna hava därjämte gjort gällande att frankoteckenförsäljning av sådana försäljare ofta gjordes beroende av försäljning av andra varor, exempelvis tidningar o. d.

Enligt motionärernas uppfattning vore anledningen till berörda missförhållanden att söka därutinnan, att den provision, som för närvarande utginge till de av postverket antagna frankoteckenförsäljarna vore för låg, ett förhållande, som enligt motionärernas förmenande även medfört en förminskning av försäljningsställets antal och därav föranledd ökad svårighet för allmänheten att på ett bekvämt sätt tillgodose sitt behov av frankotecken. Motionen utmynnar därför uti yrkande om sådan ändring av gällande bestämmelser om provision till frankoteckenförsäljare, att omförmälda missförhållanden kunde undanröjas.

Uti sitt i ärendet avgivna utlåtande har generalpoststyrelsen bekräftat, att numera i ej ringa utsträckning förekommer, att vid frankoteckenförsäljning av enskilda försäljare uppbäres en tilläggsavgift för varje märke av ett öre. Styrelsen har tillika anmärkt, att, då något förbud mot dylikt förfarande lagligen icke kunnat upprätthållas, postverket stode maktlöst inför nämnda förhållande. Då person, som av postverket erhållit uppdrag att vara frankoteckenförsäljare, förfarit på ovannämnda sätt, hade postverket icke haft annat att göra än att återkalla uppdraget. Sådan återkallelse hade i viss utsträckning ägt rum. Härmed hade emellertid icke det påtalade missförhållandet upphört. Åtskilliga affärer, vars innehavare aldrig varit frankoteckenförsäljare för postverkets räkning, försålde nämligen numera frimärken mot tilläggsavgift.

Lika med motionärerna finner utskottet det vara att beteckna såsom ett betänkligt missförhållande, att för frankotecken betingas högre pris än vad märkenas valör angiver.

Den omständigheten, att postverket till allmänhetens bekvämlighet vidtagit åtgärder för frimärkens tillhandahållande av andra än postver-

kets egna tjänstemän, bör givetvis icke föranleda därtill att frankotecknen bliva föremål för en godtycklig prissättning från de enskilda försäljarnas sida. Beträffande priset å frankotecken bör allmänheten alltid kunna hålla sig till de märkena åsatta valörerna. Fördelarna av den enskilda försäljningen böra ej heller neutraliseras genom tvångsförsäljning av andra varor.

Utskottet anser det emellertid ingalunda säkert, att den i motionen föreslagna åtgärden skulle leda till ett undanröjande av de påtalade missförhållandena. Genom en förhöjning av provisionen till de av postverket antagna frankoteckenförsäljare, skulle nämligen icke undvikas, att personer, som ur andra synpunkter funne dylik försäljning för sig fördelaktig, försälde frankotecken till högre pris än vad märkenas valör angåve.

Det torde för övrigt icke ens vara säkert, att en provisionsförhöjning skulle leda till den av motionärerna avsedda ökningen av antalet av postverket antagna frankoteckenförsäljare. Så länge laga hinder icke mötte för försäljare att betinga sig ett högre pris för frankotecknen, kunde nämligen befaras, att försäljare funne det för sig förmånligare att bedriva frankoteckenförsäljning utan att vara av postverket antagna till försäljare.

Av vad sålunda anförts framgår, att utskottet i likhet med generalpoststyrelsen starkt ifrågasätter, huruvida icke genom lagbestämmelser borde uttryckligen förbjudas, vid straffpåföljd, att försälja sådana frankotecken, som tillhandahållas allmänheten å postanstalt, till högre pris än som äro frankotecknen åsatta.

Vidkommande särskilt motionärernas förslag om ändring av gällande bestämmelser angående provision åt av postverket antagna frankoteckenförsäljare, vill utskottet i likhet med generalpoststyrelsen framhålla, att frågan om denna provision, efter av styrelsen verkställd utredning, så sent som år 1916 varit föremål för riksdagens prövning och beslut; och generalpoststyrelsen har uti sitt i ärendet avgivna utlåtande vitsordat, att de ifrågavarande bestämmelserna vore i och för sig väl ägnade att motsvara sitt ändamål.

På grund härav och då med hänsyn till den korta tid, varunder nämnda bestämmelser varit i tillämpning, tillräcklig erfarenhet givetvis icke stått utskottet till buds för bedömande av bestämmelsernas inverkan å de i motionen berörda förhållandena, har utskottet icke ansett sig kunna förorda någon ändring av samma bestämmelser.

Utskottet får därför hemställa,

att herrar Fasts och Svanbergs motion, nr 38,
icke måtte till någon andra kammarens åtgärd för-
anleda.

Stockholm den 12 april 1918.

På utskottets vägnar:

K. A. ANDERSSON.

Bilaga.

Till Konungen.

Sedan Eders Kungl. Maj:t låtit förelägga generalpoststyrelsen att avgiva utlåtande över en inom riksdagens andra kammare innevarande år av herrar Fast och Svanberg väckt motion (nr 38) om skrivelse till Eders Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser om provision vid försäljning av frankotecken, får generalpoststyrelsen i underdånighet anföra följande.

Genom nådigt brev den 30 maj 1884 stadgades rörande rabatt vid köp av större parti frimärken, att dylik rabatt, som därförut utgått med två procent, skulle för tiden från och med 1885 års ingång sänkas och utgå med en procent av inköpssumman vid köp på en gång av minst 3 ark frimärken, vardera innehållande 100 märken, eller av minst 100 brevkort eller 100 frankokuvert. Motsvarande bestämmelse skulle enligt nådigt brev den 21 december 1888 gälla även vid köp av minst 100 kortbrev. Den sålunda skedda sänkningen av ifrågavarande rabatt hade föranletts därav, att vid dåvarande avlöningssystem, då posttjänstemännens avlöningar i stor utsträckning utgick i form av provision å frankoteckensuppbörden, den högre rabatten visat sig oändamålsenlig.

När emellertid efter beslut av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen avlöningsförhållandena vid postverket från och med 1903 års ingång undergått vissa förändringar, bland annat i det hänseendet, att avlöningsbeloppen i stor utsträckning gjordes oberoende av frankoteckensuppbörden, hade anledningen till förberörda sänkning av rabatten till allmänheten vid partiköp av frankotecken väsentligen bortfallit. Generalpoststyrelsen hemställde för den skull i samband med avgivande av förslag till stater för år 1904, att gällande rabattbestämmelser, vid vilka det yppat sig svårigheter måtte finna lämpliga personer, som vore villiga åtaga sig frankoteckensförsäljning, måtte ändras därhän, att rabatten, i vad anginge särskilt antagna frankoteckensförsäljare, åter måtte höjas till två procent. Detta blev också statsmakternas beslut.

Den enligt nådigt bemyndigande den 5 juli 1907 tillsatta kommission för avgivande av förslag angående ändrad organisation av generalpoststyrelsen och därunder ställda förvaltningar samt lönereglering för tjänstemän vid postverket ifrågsatte i sitt den 28 november 1907 avgivna betänkande, att, då kommissionen hemställt, att uppbörds- och frimärksprovision som avlöningsform för tjänstemän vid postkontoren och såsom ersättning till föreståndare för poststationer och ångbåtspostexpeditioner måtte helt och hållet avskaffas, även den rabatt, som, i enlighet med förestående sammanfattning, för det dåvarande tillgodokomme särskilda frimärkesförsäljare och allmänheten vid partiköp av frankotecken, måtte upphöra att vidare utgå. Till frankoteckensförsäljarna skulle i stället utgå särskild ersättning med 2 % å inköpta frankoteckens värde.

Efter prövning blev detta Eders Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut, och enligt i saken utfärdade särskilda vidare bestämmelser uppbyro frankoteckensförsäljarna därefter kvartalsvis i efterskott ersättning med 2 kronor för varje fullt 100-tal kronor, för vilket de under kvartalet inköpt frankotecken å vederbörande postkontor.

Emellertid funno riksdagens revisorer anledning att i sin år 1913 avgivna berättelse om verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under 1912 uttala den uppfattning, att såväl antalet frimärkesförsäljare som storleken av det till dem utgående arvode skulle minskas.

Uti sitt häröver den 7 januari 1914 avgivna underdåniga utlåtande framhöll generalpoststyrelsen, att styrelsen sedan länge haft sin uppmärksamhet inriktad just på de av revisorerna anmärkta förhållandena beträffande frimärkesförsäljarnas stora antal samt åt vederbörande postdirektörer meddelat föreskrifter i syfte att åstadkomma en minskning i detsamma. Beträffande särskilt frankoteckensförsäljararvodets storlek anmälde generalpoststyrelsen, att en av postdirektörerna redan i september 1913 inkommit till styrelsen med framställning om detsammans begränsning, och att styrelsen på den grund hade denna särskilda defalj under behandling och icke skulle underlåta att, därest förhållandena därtill föranledde, till Eders Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag i ämnet.

I sin underdåniga skrivelse den 28 september 1915 med förslag till utgifts-stater för postverket för år 1917 upptog generalpoststyrelsen därefter frågan till utförlig behandling, därvid generalpoststyrelsen, liksom vid tidigare tillfällen, satte den i det samband den hade med användningen av frimärkesautomater.

Generalpoststyrelsen tillät sig därvid hänvisa till ej mindre sina nu återopade underdåniga skrivelser än även sina underdåniga skrivelser den 23 och 24 oktober 1912 med förslag till utgifter för kapitalökning samt till inkomstberäkning och till stat för driftkostnader för år 1914, den 25 september 1913 med enahanda förslag för år 1915 och den 30 september 1914 med motsvarande förslag för år 1916.

Vidkommande särskilt frågan om begränsning av arvodet till frankoteckensförsäljarna betonade generalpoststyrelsen, att storleken av de belopp, för vilka en del frankoteckensförsäljare gjorde inköp av frankotecken, givit anledning antaga, att vissa försäljare sökte på ej avsett sätt öka frimärkesavsättningen genom att exempelvis lämna rabatt åt köpare. Generalpoststyrelsen hade visserligen meddelat särskilt förbud för frimärkesförsäljare att lämna dylik rabatt, men någon effektiv kontroll över att detta förbud iakttoges var icke möjlig att åstadkomma.

Av utredningen i ärendet framginge, anförde styrelsen vidare, att frimärkesförsäljare i vissa fall bedreve partiförsäljning av frankotecken. Sålunda torde till exempel ett bolag, vilket tillhandahölle tidningar, vykort och dylikt, — enligt vad upplysts — jämväl åtaga sig att åt firmor verkställa frankering av prospekt och dylikt. Under det att de flesta frimärkesförsäljare under ett år avyttrade frankotecken till jämförelsevis små belopp eller intill 1,000 å 2,000 kronors värde, förekomme fall, då frimärkesförsäljare under ett och samma år av postverket tillhandlat sig frankotecken till belopp av ej mindre än 25,000 å 30,000 kronors värde. Det nyssnämnda bolaget hade under senare åren härvidlag dock slagit rekord, i det

att detsamma inköpt frankotecken årligen till värde av 75,000 à 80,000 kronor. Uppenbart vore, att dylika partiförsäljningar i större skala stode i strid med det med frimärkesförsäljning genom särskilt antagna frimärkesförsäljare avsedda ändamål.

Ett fullständigt borttagande av arvodet till frimärkesförsäljarna syntes emellertid generalpoststyrelsen ej böra komma ifråga. En sådan åtgärd kunde nämligen föranleda, att enskilda affärsinnehavare icke vidare vore villiga att i sina butiker saluhålla frimärken.

Däremot ansåg generalpoststyrelsen, att såväl partiförsäljningen som rabatteringen kunde i avsevärd mån motarbetas och samtidigt en minskning uti de till frimärkesförsäljarna utgående arvoden åstadkommas genom införande av ett system med fallande skala för arvodenas bestämmande. Då därigenom vinsten å försålda frankotecken minskades i den mån höjning inträdde i värdet av de försålda frankotecknen, föreläge ej, åtminstone icke i samma grad som då, frestelse för frimärkesförsäljaren att genom olämpliga medel uppdriva frankoteckensomsättningen.

Slutligen föreslog generalpoststyrelsen, att frimärkesförsäljarnas arvoden finge beräknas till 2 kronor för varje fullt hundratal kronor av inköpta frankotecken till och med ett sammanlagt värde av 1,000 kronor, därutöver till och med 5,000 kronor till en krona och därutöver till och med 10,000 kronor till 50 öre. Därest värdet av inköpta frankotecken skulle överstiga 10,000 kronor, skulle något arvode för överskjutande beloppet icke ifrågakomma.

I denna punkt uttalade vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet följande: »Beträffande anslaget till arvoden åt frimärkesförsäljare torde den av generalpoststyrelsen därutinnan förebragta utredningen giva vid handen, att det ej låter sig göra att helt borttaga arvoden till omförmälda försäljare. Vad styrelsen föreslagit i syfte att nedbringa postverkets utgifter för dessa arvoden står, som av det förut anförda framgår, i god överensstämmelse med av riksdagens revisorer förut i frågan uttalat önskemål. Jag anser mig desto hellre böra biträda styrelsens förslag härutinnan, som därigenom åtminstone i väsentlig grad skulle förebygga det, enligt vad styrelsen upplyser, nu i vissa fall rådande missbruket, att frimärkesförsäljarna bedriva partiförsäljning av frankotecken till allmänheten. Bestämmelser i ämnet torde emellertid ej böra utfärdas, innan riksdagen fattat beslut i anslagsfrågan».

Riksdagen yttrade följande: »Den av departementschefen i utsikt ställda sänkningen av arvodet till frimärkesförsäljare, vilken skulle möjliggöra en nedsättning av det för detta ändamål i staten upptagna anslaget från 70,000 kr. till 50,000 kr., har riksdagen funnit välbetänkt».

Vid vad sålunda förekommit fastställde riksdagen i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts äskande anslaget till arvoden till frimärkesförsäljare för år 1917 till 50,000 kr. från 70,000 kr. för år 1916.

Nu gällande bestämmelser hava alltså tillkommit ej mindre på av riksdagens revisorer gjord anmärkning än även i syfte att förebygga missbruk av frankoteckensförsäljarinstitutionen samt först efter det Riksdagen prövat de grunder, som voro avsedda att tillämpas vid bestämmelsernas slutliga utfärdande, en prövning, som ägt rum så sent som år 1916.

Härutöver skall generalpoststyrelsen nu tillåta sig anföra följande.

Det torde få anses ganska undantagsvis, som frankoteckensomsättningen vid ett frimärkesförsäljningsställe överskrider eller kanske ens uppgår till 5,000 kr. per år, för såvitt icke antingen partiförsäljning, med eller utan rabattering ägt rum eller ock frankoteckensförsäljaren för egen korrespondens förbrukar frankotecken till avsevärdare belopp och för dessa således kommer i åtnjutande av en rabatt, som knappast varit avsedd.

Generalpoststyrelsen föranledes till denna uppfattning vid en jämförelse med exempelvis de s. k. brevsamlingsställena i Stockholm. Dessa äro inrättade å mera trafikerade platser, därifrån avståndet till närmaste postkontor är rätt stort, eller där eljest någon alldeles särskild omständighet förelegat. Av nu i verksamhet varande brevsamlingsställen gäller det senare endast det i Nordiska Kompaniets affärshus befintliga brevsamlingsstället.

Vid dessa postanstalter är tillfälle berett allmänheten att inlämna vanliga postförsändelser, utom utgivarekorsband, rekommenderade försändelser samt, med vissa inskränkningar, paket, postanvisningar och assurerade brev. Dessutom göra de tjänst som vanliga frankoteckensförsäljare. Det oaktat springer uppboriden vid dem icke upp till några avsevärdare belopp, med undantag dock för nyssnämnda brevsamlingsställe inom Nordiska Kompaniet, där ju alldeles särskilda omständigheter göra sig gällande.

Vid de övriga av ifrågavarande brevsamlingsställen var frankoteckensåtgången under 1917, vid

Stockholm 9	.....	kr. 4,380: —
» 22	.....	» 3,616: —
» 10, som var i verksamhet under årets tre första kvartal	.....	» 8,500: —
	kr. 6,269: —, motsvarande för år cirka	.....

Brevsamlingsställena äro inrättade i öppna handelsbutiker av enahanda slag som de, uti vilka nu eljest ifrågavarande frimärkesförsäljningsställen äro inrymda, och frimärkesförsäljning till allmänheten äger där rum, så länge butikerna hållas öppna.

Betingelserna äro följaktligen sådana, att frankoteckensomsättningen vid ett brevsamlingsställe bör bliva avsevärt större än vid ett på samma plats förlagt enbart frimärkesförsäljningsställe, och dock stannar, såsom ovan framhållits, brevsamlingsställets frankoteckensåtgång inom ganska låga belopp. Brevsamlingsställets föreståndare har heller intet direkt intresse av att på konstlat sätt driva upp uppboriden; hans ersättning utgår nämligen som fast arvode utan samband med frimärkesåtgången, på vilken han icke numera åtnjuter någon rabatt eller provision.

På ren styckeförsäljning till strökunder, den försäljning, som det är frankoteckensförsäljningsställets verkliga uppgift att tillgodose, torde avsättningen för den skull icke kunna bliva så betydande. Utan illojal åtgärd från frankoteckensförsäljarens sida kan den givetvis stiga, därest större korrespondenter där regelbundet inköpa större mängder av frimärken; men en sådan försäljning ligger utom hela anordningens egentliga uppgift, och i vart fall är den, där den förekommer, naturligen förenad med betydligt mindre arbete och tidspillan än försäljning styckeweis av även mindre frimärkesmängder. Det kan även ur den synpunkten anses väl

motiverat, att en sådan frankoteckensförsäljning gottgöres med en något mindre rabatt.

Motionärerna hava förmenat, att den sänkning av arvodet till frankoteckensförsäljarna, om vilken nu talas, medfört, bland annat, att frimärkesförsäljningsstäl- lenas antal minskats. Tilläventyrs kan här föreligga någon sammanblandning med den indragning av frankoteckensförsäljare i samband med ökad användning av frimärkesautomater, som med avseende å statsrevisorernas uttalande och den moti- vering, som gång efter annan legat till grund vid beviljande av anslag till automat- anskaffning, skett i full överensstämmelse med statsmakternas önskan. Dock har i en del fall affärsinnehavares uppdrag att vara postverkets frankoteckensförsäljare ansetts böra återkallas på grund av de omständigheter, som häfefter skola beröras, och som ha sammanhang med det av motionärerna påpekade förhållandet, att för frimärke betingats högre betalning än den å märket åsatta valören.

Redan i februari 1917 inkom till generalpoststyrelsen anmälan, att en större frankoteckensförsäljare i Göteborg, vilken på ett och samma postkontor inköpte frankotecken för försäljning från åtta försäljningsställen, förklarat sig hava upphört med frankoteckensförsäljningen för postverkets räkning och i stället tillhandahölle sina kunder frimärken mot en tilläggsavgift för varje märke av 1 öre. Tyvärr har postverket här stått maktlöst, och vederbörande postdirektör hade givetvis intet annat att göra än att förmligen återkalla firmans uppdrag att vara frimärkesförsäljare. Kort därefter erhöll generalpoststyrelsen ett meddelande från Göteborgs cigarr- och tobakshandlareförening, att den beslutat följa nyssnämnda firmas ex- empel, i sammanhang varmed föreningen anhöll om besked, huruvida generalpost- styrelsen hade något att erinra mot föreningens åtgärd. Naturligtvis tillkännagav generalpoststyrelsen föreningen sin uppfattning, att åtgärden vore synnerligen olämplig. Även Stockholms tobakshandlare hava, såsom av dagspressen torde vara allmänt bekant, sedan september 1917 genomfört enahanda försäljningsprincip.

Såsom redan sagts, har något förbud mot dylik försäljning icke lagligen kunnat upprätthållas, men helt naturligt har till postverkets frankoteckensförsäljare antagen handlande, som beträffs med att sälja frankotecken till högre pris än som är detsamma åsatt, omedelbart entledigats i sin egenskap av frankoteckensförsäljare. I Stockholm hava av sådan anledning entledigats ej mindre än 36 stycken. Här- med hava emellertid dylika affärer ingalunda upphört att saluhålla frimärken. De sälja dem till ett otillbörligt pris. Till detta högre pris kunna frimärken nu också erhållas i en hel mängd affärer, vilkas innehavare aldrig varit frankoteckensför- säljare för postverkets räkning.

På grund av nu åberopade förhållanden, är generalpoststyrelsen av den åsikt, att nuvarande grunder för ersättning åt postverkets frankoteckensförsäljare äro i och för sig väl ägnade att motsvara sitt ändamål, men att de tills vidare neutra- liseras av frånvaron av lagligt förbud, vid straffpåföljd, att försälja frimärken till högre pris, än det vara de lyda.

Likaså har generalpoststyrelsen grundad anledning till den uppfattning, att möjligheten överhuvud för allmänheten att tillhandla sig frimärken uti öppna affärer nu icke är mindre än före det de förändrade bestämmelserna om ersättningen till frankoteckensförsäljarna trätt i tillämpning, men att på grund av frånvaron av

möjlighet att lagenligt beivra frankoteckens försäljande till för högt pris, sådan försäljning i stor utsträckning äger rum. Lagbestämmelse i syfte att förhindra sådan försäljning synes för den skull önskvärd. Vid eventuellt utfärdande av dylik bestämmelse torde emellertid böra tillses, att densamma icke gives en sådan formulering, att den lägger hinder i vägen även för den fullt lojala handel med ur frimärkessamlaresynpunkt värdefulla frankotecken.

Under åberopande av det anförda får generalpoststyrelsen alltså i underdånighet hemställa, att ändring tills vidare icke må ske av gällande bestämmelser om ersättning till postverkets frankoteckensförsäljare, men har generalpoststyrelsen ansett sig böra i detta sammanhang ifrågasätta, huruvida icke genom utfärdande av lagbestämmelse borde uttryckligen förbjudas, vid straffpåföljd, att inom riket försälja sådana frankotecken, som tillhandahållas allmänheten å postanstalterna, till högre pris än som äro dem åsatta.

Stockholm den 22 februari 1918.

Underdånigst

JULIUS JUHLIN.

Herman Askberg.

Jacques Pramberg.

Gustaf Kihlmark,
föredragande.

C. A. Hasselrot.

Arvid Bildt.